№ 11. Մարտի 22. — 1873 — Մարտի 22 № 11.

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԻ ԳԻՆԸ.

Տարեկան գինն է 5 ռուբլի (փոստի ծախսով): Օտարաքաղաքացի բաժանորդները պիտի գրեն այս հասցէով. Въ Тифлисъ. Въ Редакцію Армянской Газеты „Мшакъ“.

Թիֆլիսում կարելի է ստորագրվել խմբագրատան մէջ (արծրունու տան և պ. Ցատուրեանցի խանութում:

ՄՇԱԿ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ.

Մանրատառ յայտարարութիւն տպել տալը պիտի վճարէ 10 հասարակ տառի համար 1 կոպէկ արծաթ: Յայտարարութիւններ տպվումեն հայերէն, ռուսերէն, վրացերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն և թուրքերէն:

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Դարձեալ արվեստագործական ուսումնարան: — Ներքին տեսութիւն: փոխատու ընկերութիւնների կանոնադրութիւն (վերջ): Նամակ Երևանից: Ներքին լուրեր: — Արտաքին տեսութիւն: Հօլլանդիա: Ֆրանսիա: Իտալիա: Տաճկաստան: Նամակ Ամերիկայից: — Խառն լուրեր: — Առևտրական. — Յայտարարութիւններ: — Բանասիրական:

ԴԱՐՁԵԱԼ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Մեր լրագրի 6-որդ համարում առաջնորդող յօդվածում տեխնիկային ընկերութենից մշակված ծրագրի բովանդակութիւնը ըստ լաւ ծին հաղորդելուց յետոյ, մենք հետևեալ հարց առաջարկեցինք՝ թէ ինչու մեր քաղաքային վարչութիւնը գաղտնի է պահում այնպիսի պրօէկտը, որ վերաբերում է մեզ ամենքիս, որ քաղաքի գործն է, քաղաքի փողով շինվող ուսումնարանը: „Тифлисскій Вѣстникъ“ լրագրից մենք տեղեկացանք, որ գիտաւորութիւն ունեն բացի 10 հազար րուբլից դարձեալ ստորագրութեամբ էլ հաւաքել քաղաքի բնակիչներից մի յայտնի գումար մի և նոյն նպատակով:

Մենք յոյս ունէինք, որ եթէ ոչ քաղաքային վարչութիւնը, գոնէ նրանից նշանակված մասնաժողովը կը բարեհաճէ մեզ հասցնել պրօէկտի պատճէնը կամ տպել նրան, որ մենք ծանօթանայինք հասարակական կարծիքը նորա մէջ բովանդակված առաջարկութիւնների ու մտքերի հետ և քննենք նրան, կամ վերջապէս հրաւիրէ լրագրութեան ներկայացուցիչներին ներկայ գտնվել մասնաժողովի նստերին ..: Բայց մեր բոլոր յոյսը զուր անցաւ:

Ռուսաստանում զէմստվաները հանձնում են լրագրութեանը իրանց պրօէկտները քննելու, ինքն կենդրօնական տէրութենից մշակվող պրօէկտները, շատ դիպվածներում, քննադատում է Պետերբուրգեան պրէսսան... իսկ մենք ոչինչ միջոցով չենք կարող ստանալ մի որ և է տեխնիկային ընկերութենից մշակված պրօէկտը ու չենք կարող քաղաքային վարչութենից նշանակված մի որ և է մասնաժողովից պահանջելու, որ այն պրօէկտը, որ մեզ ամենքիս հետաքրքրում է, դուրս գայ տպագրութեան մէջ, կամ նրա պատճէնը տեղական ռուս, հայոց և վրաց խմբագրութիւններին ուղարկվի...

Մեր յօդվածը յարուցեց ուրիշ յօդվածներ: Թիֆլիսում հրատարակվող ռուս „Тифлисскій Вѣстникъ“ օգուտ քաղելով մեր յայտնած լուրերից, գլխաւորապէս երկու հարց է առաջարկում՝ մինը թէ ինչ լեզու տեխնիկային ընկերութեան պրօէկտի կարծիքով պիտի բռնի աքսորված տեղական լեզուների տեղը և երկրորդ՝ թէ ինչ միջոցով պարոնները կը վճռեն մինչև այժմ անվճիռ մնացած խնդիրը, կը հաշտեցնեն անհաշտելին, աշխատելով միացնել կրօնքերը, որ իններորդ դարից սկսած ոչ ոքին աջողված չէր:

Եւ ահա „Кавказъ“ լրագիրը հանդիսանում է պաշտպան տեխնիկային ընկերութեան պարոնների՝ A. M. ստորագրութեամբ ֆէլիէտօնը սովորեցնում է մեզ, որ մենք ռուսաց հպատակներ ենք, որ Ռուսաստանում տիրապետող կրօնքը ուղղափառութիւն է, որ Թիֆլիսը ռուսաց քաղաք է, որ ռուսերէն լեզուն հարկաւոր է, որովհետև նա տիրապետող լեզուն է, որով և բոլոր օրէնքներ են գրվում,—կարծես թէ մենք այս բոլոր ճշմարտութիւնները չը գիտէինք, կամ պ. A. M.-ից պակաս գիտէինք..Նոյն լրագրի հետևեալ համարներից մինի մէջ մի փոքրիկ ծանօթութիւն տպվեցաւ „մի անդամ տեխնիկային ընկերութեան“ ստորագրութեամբ, որտեղ մեզ յայտնում են, որ տեղական լեզուները բոլորովին հարկաւոր չեն, որովհետև հիմնվող ուսումնարանը արվեստներ պիտի սովորեցնի և ոչ արևելեան լեզուների համալսարանի բաժին պիտի դառնայ... կարծես մենք այդ չը գիտէինք...

Բայց մենք մեր կողմից կարող ենք ասել, որ օրինաւոր պօլէմիկայի մէջ երբէք թոյլ տուած չէ հարցից շեղվել և մանաւանդ խառնել մանկավարժական և հասարակական խնդիրներին՝ քաղաքական և կրօնական խնդիրները:

Մենք կարական հարց ենք առաջարկում՝ ի՞նչ նպատակով է հիմնվում Թիֆլիսի քաղաքային արվեստագործական ուսումնարանը: Այն նպատակով չէ՞, որ տեղական արվեստներին նոր ուղղութիւն տրվի, որ նրանց միջոցները կատարելագործվին: Եւ եթէ այդ նպատակով, սրա հետևանքը ի՞նչ պիտի լինի,— այն չէ՞, որ ուսում առած երիտասարդ արվեստաւորները իրանց կողմից մտցնեն ամբոխի մէջ ստացած արվեստագիտական հմտութիւնները:

Եթէ այդպէս է, ինչպէս պիտի ազդեն նրանք բազմութեան, ամբոխի, ուսումնարանից դուրս մնացած շրջանների վրա, եթէ զուրկ կը մնան մայրենի լեզուից, որ պիտի լինի միջնորդ իրանց ստացած արվեստական հմտութիւնները իրանց նմանների մէջ տարածելու:

Ներկայացնենք մեզ որ Թիֆլիսի ուսուցչական դպրոցը, որ նպատակ ունի պատրաստել ժողովրդական ուսուցիչներին, կարգելէր աշակերտներին իրանց մայրենի լեզու սովորելու,—և երիտասարդը ժողովրդական ուսուցիչ դառնալով, միջոց չէր ունենայ մտցնել իր կողմից ստացած հմտութիւնները ժողովրդի երեխաների մէջ, ինքն զուրկ լինելով մայրենի լեզվից, ուստի և երեխաներին իր մտքերը նրանց համար հասկանալի լեզվով մեկնելու ընդունակութենից...

Նոյն կը պատահէ և արվեստագործական ուսումնարանի հետ: Նրանից պատրաստած արվեստաւոր-ուսուցիչները (այդպիսի ուսումնարանի միակ նպատակ լինի) անկարող կը յայտնվեն մտցնել մասսայի մէջ իրանց սովորածը: Ուրեմն պրօէկտը առաջարկում է պատրաստել ոչ թէ երկրիս ապագայ արվեստագործութեան համար աւելի կատարելագործված գործիչները, ոչ թէ նոր զարկ տալ տեղական արվեստներին,—այլ մեր երկրի համար անպէտք, իր հմտութիւնները ամբոխին հաղորդելու անընդունակ տարրը, առանձնացած, խորթ, մեռած մթերք...

Չը մոռանանք, որ ինչպէս ուսուցչական, այնպէս և արվեստագործական դպրոցի միջով մեծ մասը երբէք անցնելու չէ, այլ միայն ընտրեալները.. իսկ ամբոխը միշտ ուսումնարանի պատերից դուրս կը մնայ:

Նրա վերա պիտի ազդենք, իսկ այդ միջոցներով նրա վերա երբէք ազդելու չենք...: Ընդհակառակն զուցէ նրա համակրութիւնը կորցնելով, նրան մեզանից յետ կը մղենք:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻ ՕՐԱՎԱՐ ՀՈՂ

Բոլորակ դաշտի մէջ, ուր ցրուած էին շատ գիւղօրայք, գեղեցիկ—կանաչազարդ անտառի միջից, հպարտ կերպով վեր էր բարձրացել մի հոյակապ ամրոց, որ իւր մինարէթներով, աշտարակներով և սուր սուր ժանիքաւոր պարսպներով, արտայայտում էր ասպետական փառքը նորա մէջ բնակւող իշխանի:

Այդ ամրոցը, իւր մարմարեայ ջրբուխներով, գոյնզգոյն—ապակեզարդ սենեակներով, մշտականաչ տունկերով և ծաղիկներով հովանաւորուած ճեմելիքներով, խիստ պատշաճաւոր կերպով համաձայնած էր պարսկական գեղասէր ճաշակի շռայլութեանը:

Ամրոցը պատկանում էր Բիզայ-բէկին:

Ամրոցին մօտ գտնվող գիւղի հայ կանայքը և աղջիկները վաղ առաւօտեան խումբով այնտեղ էին գալիս պարտէզները մաքրելու աւելորդ խոտաբոյսերէն: Եւ ամրոցի մանկահասակ իշխանը շատ անգամ հանաքներ էր անում և զուարճանում էր նոցա հետ:

Մի առաւօտ, երբ գործումէին կանայքը, յանկարծ յայտնուեցաւ Բիզայ—բէկը: Նա, պտոյտ տալով ճեմելիքներով, մօտեցաւ այն ածուին, ուր միայնակ աշխատում էր մի մանկահասակ կին:

—Ում կինն ես դու, հարցրուց բէկը քաղցրութեամբ:

—Ձեր ծառայի, Մարտիրոսի կինն եմ, պատասխանեց նա կարմրելով:

—Ինչու այդպէս վատ հագնուած ես դու:

—Աղքատի հագուստը այդպէս է, տէր իմ:

—Ահա քեզ արծաթ, նոր հագուստներ գնիր քեզ համար: Խօսեց բէկը առաջարկելով մի քանի ոսկի դրամներ:

Սօնան—այդպէս էր կնոջ անունը—չփոթուեցաւ:

—Ընդունիր այդ ոսկիները, կրկնեց բէկը:

—Ինչ պէտք է, տէր իմ, ինձ նոր հագուստը, երբ ես ամէն օր մշակութեան մէջ եմ ապրում, պատասխանեց Սօնան հրաժարուելով:

—Ես կը հրամայեմ քեզ չաշխատացնել մշակութեան մէջ, և քեզ միջոցներ կը տամ ապրելու, որպէս մի տիկին:

—Ես չեմ կարող չօգնել իմ ամուսնուն:

—Դորանից նոյնպէս կազատեմ քեզ:

Կինը ոչինչ չը պատասխանեց:

—Չես ընդունում այդ ոսկիքը:

—Չեմ կարող:

—Ինչու:

—Այնպէս, չեմ կարող...

* * *

Սօնան և իւր ամուսինը Մարտիրոսը աղքատ գիւղացիք էին: Նոցա բոլոր հարստութիւնը բաղկացած էր մի զոյգ այծերից, որոց կաթնով ապրում էին նոքա, մի ճախարակից, որով Սօնան պամպակի թելեր էր մանում վաճառքի համար, և մի բահից, որ ամէն օր վաղ առաւօտեան Մարտիրոսը, ուսին դրած, գնումէր դէպի գիւղամէջը, և այնքան վիզը ծռած կանգնումէր այնտեղ, մինչև նորա դրացիներից մինը, մի քանի ապասի վճարելով, վարձում էր նորան, և ամբողջ օրը բանեցնումէր իւր մշակութեան դաշտերում:

Այդպիսի դառն աշխատութեամբ դարձեալ գոհ էին նոքա, երբ կարողանումէին իւրեանց խրճիթի մէջ հանգիստ քուն վայելել: Իսկ այդ բախտը խիստ սակաւ էր յաջողվում նորանց:

Մի օր Մարտիրոսին իւր մօտ կանչեց գիւղատէր խանի որդին Բիզայ բէկը, որ իւր հօր վախճանից յետոյ կառավարումէր նորա կալուածները:

Երկիւղից խեղճ գիւղացու շունչը կտրուեցաւ, մինչև խանի որդւոյ մօտ հասնելը, բայց տեսնելով նորա ուրախ դէմքը, մի փոքր ոգի ստացաւ, և մինչև գետին խոնարհուելով, երկրպագեց նորան:

—Ինչ գործով պարապվում ես դու, Մարտիրոս հարցրուց նորանից Բիզայ-բէկը:

—Աղքատի պարապմունքը ինչ պէտք է լինի՝ աղայ, ոտացդ մոխիր դառնամ, օր դաղում եմ, օր ուտում եմ: Պատասխանեց գիւղացին կրկին գլուխ տալով:

—Դու ուժեղ և առողջ տղամարդ ես, Մարտիրոս, դու կարող ես ունենալ քո արօրը, և օբավարը ու պարապուես հողագործութեամբ:

Մարտիրոսը, չը դադարելով գլուխ տալուց, պատասխանեց.—Ես աղքատ մարդ եմ, աղայ, քեզ մատաղ դառնամ:

—Ցիմար, հպարտութեամբ գիւղացու խօսքը կտրեց բէկը. իմ հպատակ հայերից ո՞վ է հարուստ, բայց ես տալիս եմ նորանց հող, սերմ և ամէն պարագայք, որք հարկաւոր են վարուցանքի և նոքա դորանով ապրում են:

—Դուք միշտ ողորմած էք դէպի ձեր ծառաները, տէր իմ:

—Ես քեզ նոյն նպատակաւ կանչեցի ինձ մօտ: Ես գիտեմ, որ դու աշխատաւոր մարդ ես, չեմ կամենում, որ աղքատ ապրես, գնա, տանուտիրոջ մօտ, ես հրամայում եմ նորան տալ քեզ բոլոր պիտոյքները վարուցանքի համար.

—Աստուած քեզ երկար կեանք տայ աղայ, Աստուած իմ կեանքից կտրէ ձերի վերայ աւելացնէ: Ասաց գիւղացին և շնորհակալութեամբ հեռացաւ:

* * *

Գարնան սկիզբն էր.

Մարտիրոսի երգի ձայնը արդէն լսելի էր լինում դաշտից, ուր նա հերկումէր իւր օրավարը:

Քանի շաբաթից յետոյ նորա ցանքը սկսաւ բուսնել, կանաչել և աճել, բայց նորա հետ աննըկատելի կերպով աճում և բազմանում էր տոկոսը նորա պարտա-տոմսակի, որ տուել էր նա խանի որդուն:

Անցաւ ամառը, եկաւ աշունքը: Մարտիրոսը հնձեց իւր արտը, կալը կասեց և զուտ ցորենի շեղջը կիտած էր նորա կալի մէջ: Նա ուրախութեամբ նայում էր իւր հունձքի պտղաբերութեան վերայ, չը մտածելով, որ այդ չէր պատկանում նորան:

Եկաւ կալուածատիրոջ գործակալը, ցորեանը

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԱԳԻԾ
փոխատու ընկերութեան կանոնա-գրութեան

(Շարունակութիւն և վերջ)

Անդամների մուտքը և ելքը

§ 28. Ընկերութեան անդամ կարող է լինել ամէն չափահաս անձ երկու սեռից, որ յանձն կ'առնի կատարել այս կանոնադրութիւնը և բոլորը, ինչ որ ընդհանուր ժողովում կ'ընդունուի բազմութեամբ ձայնի:

§ 29. Անդամը կարող է դուրս գալ ընկերութիւնից միայն այն ժամանակ, երբ կը վճարէ իւր փոխառած գումարը և երբ կը վերջանան այն երաշխաւորութիւնները, որ նա ընդունել է իւր վերայ: Դուրս գալոց յետոյ նա էլ իրաւունք չունի փող ստանալ և երաշխաւոր լինել:

§ 30. Դուրս եկող անդամի մասնաբաժինը վերադարձւում է նորան, երբ կը վերջանայ այն Հաշուի տարին, երբ նա Թողեց ընկերութիւնը, եԹէ նա այդ Հաշուի տարուայ վերջանալուց 6 ամիս առաջ է դուրս եկել, Հակառակ դէպքում նորա մասնաբաժինը դարձնւում է հետևեալ կամ երկրորդ Հաշուետարուայ վերջանալուց յետոյ: Դուրս եկած անդամը ստանում է իւր շահ ստանալու իրաւունքը մինչև իւր մասնաբաժնի ստանալը:

§ 31. Ընկերութեան դուրս եկած անդամը մի տարի իւր դուրս գալուց յետոյ կրում է պատասխանատուութիւնը այն ամէն պարտաւորութիւնների մէջ, որոնք ընկերութիւնը ունեցել է նորա անդամ եղած ժամանակը, որոնք և ուրեմն ապահոված են ընդհանուր երաշխաւորութեամբ, որոց մէջ մասնակից էր և նա:

§ 32. Ամէն մի անդամը, որ § 2-ում որոշուած ժամանակին չի բերել իւր առւրքը մասնաբաժինը կազմելու համար, համարւում է ցանկացող ընկերութիւնից դուրս գալու և նորա վերայ կը կատարուին §§ 29, 30 և 31:

§ 33. Մեռնող ընկերոջ փոխառութիւններն ու պատասխանատուութիւնը ընկնում է նորա ժառանգների վերայ, որոնց վերայ գործ են դրւում փոխ առուած գումարների և երաշխաւորութեանց §§ 23 և 24, իսկ եԹէ նոքա չ'ընդունուին ընկերութեան մէջ, §§ 29, 30 և 31:

§ 34. Ամէն մի անդամ, որ իւր ժամանակին չի կատարի իւր պարտականութիւնները դէպի ընկերութիւնը, համարւում է արձակուած, և նորա վերայ գործ են դըրւում §§ 29 ու 31:

Ընկերութեան գործերի վարումը.

§ 35. Ընկերութեան գործերը վարում են՝

ա) Անդամների ընդհանուր ժողովը.

բ) Վերատեսուչ խորհուրդը բաղկացած երեք անդամից և սոցա երկու փոխանորդներից.

գ) Ընկերութեան կառավարութիւնը, որ բաղկացած է բարեկարգչից, գանձապահից և նոցա երկու փոխանորդներից:

§ 36. Ընդհանուր ժողովը, բացի այն դիպուածներից, որոնք յիշուած են § 40-ում, համարւում է գումարուած, եԹէ այն տեղ ներկայ է բոլոր անդամների $^{1}/_{5}$ կամ աւելի մասը: Իւրաքանչիւր անդամ ընդհանուր ժողովում գործեր վճռելու ժամանակ միայն մի ձայն ունի, որ չի կարող յանձնուելու-րիշին: Ընդհանուր ժողովը ընտրում է իւր միջից մի նախագահ. պէտք է նկատել, որ կառավարութեան անդամները չեն կարող այդ պաշտօնը վարել:

§ 37. Ընդհանուր ժողովները բաժանւում են երկու տեսակ՝ սովորական և կարգէ դուրս: Առաջինը կանոնադրութեան զօրութեամբ, հրաւիրւում է կառավարութիւնից որոշեալ ժամանակներում, երկրորդը՝ ամէն ժամանակ, եԹէ այդ պահանջեն կառավարութիւնը, վերատեսուչ ժողովը և ընկերութեան անդամների գոնէ $^{1}/_{20}$ մասը:

§ 38. Ընդհանուր ժողովի պարտականութիւններին պատկանում են՝ ա) անդամների ընդունելը և արձակելը. բ) ընկերութեան բոլոր պաշտօնական անձերի ընտրութիւնը և փոփոխութիւնը, նոցա ռոճիկ և վարձատրութիւն նշանակելը. գ) հսկելը գործերի կանոնաւոր վարման վերայ. դ) եռամսեայ և տարեկան հաշիւների լսելը և նոցա հաստատելը. ե) կառավարութեան վերայ եղած գանգատների վճռելը. զ) փոխ առնելու և փոխ տալու գումարների տոկոսիք նշանակելը. է) կառավարութեան անդամների հետ հաշիւ տեսնելը և, եԹէ հարկաւոր է, նոցանից պահանջողութիւն սկսելը, և ը) այն հարցերի քննելը, որոնք վերաբերում են այս կանոնադրութեան ներքին կազմակերպութեանը, նոյնպէս և նորա փոփոխութեանը կամ լրացնելու:

§ 39. Գործերը ընդհանուր ժողովում վճռւում են ներկայ գտնուած անդամների ձայների հասարակ առաւելութեամբ, սակայն եԹէ պատահի, որ հաւասար բաժանուի, նախագահի ձայնը առաւելութիւն է ստանում: Պաշտօնական անձինք, ընտրելու ժամանակ, ընտրուած համարւում են նոքա, որոնք ամենից շատ քուէներ կ'ստանան, իսկ նոցա հետևեալները նոցա փոխանորդները կը լինեն:

§ 40. Պաշտօնական անձների ընտրութեան և փոփոխութեան համար ժողովումը պէտք է լինի ոչ պակաս քան Թէ ընկերութեան բոլոր անդամների կէսը, իսկ վճիռը դարձեալ ընդունվում է ձայների հասարակ առաւելութեամբ: Կանոնադրութեան փոփոխելու կամ լրացնելու համար, նոյնպէս և ընկերութեան գործերի դադարման համար պահանջվում է ընկերութեան բոլոր անդամների գոնէ $^{2}/_{3}$ մասի համաձայնութիւնը:

§ 41. Գործերը ընդհանուր ժողովներում վճռւում են քուէարկութեամբ: Ընդհանուր ժողովում գործերի կարգը պահպանում է նախագահը: Ընդհանուր ժողովի բոլոր կարգադրութիւնները գրւում են մի առանձին տետրակում, որ կոչվում է ընդհանուր ժողովի կարգադրութիւնների մատեան, որ կազմւում է նոյն իսկ ժողովի ժամանակ և որի տակ, վերջացնելուց յետոյ ստորագրում են ներկայ գտնված գրագէտ անդամները: Այդ մատեան պահվում է վերատեսուչ խորհրդում:

Վերատեսուչ խորհուրդ

§ 42. Վերատեսուչ խորհուրդը դիտում է Թէ արդեօք կառավարութիւնը կանոնաւոր կերպով է վարում գործերը, Թէ ոչ, կարող է ամէն ժամանակ վերատեսուչել մատեանները և վերահասու լինել գանձարանին, իսկ եԹէ կառավարութեան մէջ անկանոն գործեր տեսնէ, կարող է իսկոյն հեռացնել նորա անդամներին և նոցա տեղը կարգել փոխանորդներին և անյապաղ կանչել այդ առիԹով կարգէ դուրս ընդհանուր ժողով: Խորհրդի պարտականութիւնն է ընդհանուր ժողովներից առաջ վերատեսուչել կառավարութեան եռամսեայ և տարեկան հաշիւները, դիտել այն, որ ընկերութեանը յանձնած, նորա փոխ առած ու փոխ տուած գումարների քանակութիւնը համապատասխան լինէին այս կանոնադրութեան կանոններին և ընդհանուր ժողովի կարգադրութիւններին. եԹէ այն անդամները, որոնք փոխ չեն ստանալ գանձարանի սպառուելու առիԹով, վերաքննել նորա (գանձարանի) դրութիւնը:

Կառավարութիւնը.

§ 43. Կառավարութեան ձեռքին է ընկերութեան բոլոր գործերի վարումը. գանձարանը պահվում է գանձապահի մօտ, իսկ նորա բանալին՝ բարեկարգչի մօտ: Ինչպէս բարեկարգիչը, նոյնպէս և գանձապահը հաւասարապէս պատասխանատու են գանձարանի ամբողջութեան ապահովագրերի պահպանողութեան և բոլոր Թոյլադրած բացառութիւնների համար կանոնադրութենից և ընդհանուր ժողովների կարգադրութիւններից:

§ 44. Ընկերութեան բոլոր գործերը կատարվում են դորա համար նշանակած առանձին օրերում, գոնէ շաբաԹը մի անգամ:

§ 45. Բարեկարգչի գործն է պահանջողութիւնները սկսել այն անդամների դէմ, որոնք իւր ժամանակին չեն հատուցանել իւրեանց փոխ առած գումարը:

§ 46. Բարեկարգիչը ունենում է մի կնիք, որով կնքում է, եԹէ անգրագէտ է:

§ 47. Վերատեսուչ խորհրդի և կառավարութեան անդամները, նոյնպէս և նոցա փոխանորդները, ընտրվում են մի տարի ժամանակով, բայց կարող են փոխուել ամէն սովորական կամ կարգէ դուրս ժողովում:

§ 48. ԵԹէ հիւանդութեան կամ այլ պատճառով բացակայ լինի վերատեսուչ խորհրդի կամ կառավարութեան մի անդամը, նորա տեղը բռնում է նորա փոխանորդը:

Հաշուէպահութիւն.

§ 49. Կառավարութիւնը պարտական է վերատեսուչ խորհրդին ներկայացնել տարեկան հաշիւ ոչ ուշ քան Թէ մի ամսից յետոյ անցած հաշուէ տարուայ վերջանալուց յետոյ. հակառակ դէպքում, վերատեսուչ խորհուրդը պարտական է իւր վերահասութեան տակ յանձնել ուրիշ անձանց կազմել այդ հաշուէտվութիւնը կառավարութեան վերաբերութեամբ: Այդ հաշիւը պէտք է ներկայացնուի մերձակայ ընդհանուր ժողովին: Մի և նոյն կանոնները վերաբերում են և ամէն քառամսեայ հաշիւների կազմելուն:

§ 50. Հաշիւը պէտք է ներկայացնէ. ա) այն հաշուէտարուայ ընԹացքում եղած բոլոր մուտքի և ելքի հաշիւը, կարգաւորած այն աղիւսակով, որ ընդունուած է հաշուէպահութեան մէջ. բ) արդիւնքի և կորուստի առանձին հաշիւը. գ) տեղեկագիր այն մասին Թէ ինչ դրութեան մէջ էր տարուայ վերջում ընկերական սեփականութիւնը:

Ընկերութեան դադարումը և անդամների պատասխանատուութիւնը այդ միջոցին.

§ 51. Ընկերութիւնը դադարեցնում է իւր գործունէութիւնը ընդհանուր ժողովի վճռով

չափից, տասնորդը վեր առաւ որպէս հողի վարձ, մի մասը վեր առաւ դիւանի տուրքի փոխարէն, մի մասը վեր առաւ իւրեանց տուած սերմի փոխարէն, մի մասը վեր առաւ նորա պարտքի տոկոսի փոխարէն, կալի մէջ մնաց միայն յարդը և այնքան ցորեան, որ չէր բաւական խեղճ երկրագործի նոյն ձմեռուայ ապրուստին:

Կոտրած սրտով խեղճ աշխատաւորը դարձաւ իւր տունը:

— Ինչու այդպէս տխուր ես դու. հարցրուց նորա կինը:

— Այնպէս քէփս տեղը չէ. . . պատասխանեց Մարտիրոսը:

— Ասա, ինչ է պատահել. հիւանդ ես, ինչ է:

— Էհ էլ ինչ պէտք է լինի. ամբողջ տարին աշխատեցի, մաշուեցայ, վերջապէս էլի դարդակ մնացի:

Եւ Մարտիրոսը պատմեց իւր կնոջը, Թէ որպէս այն օր կողոպտեցի նորան:

— Գոնեա պարտքդ Թափեցիր. հարցրուց կինը:

— Պարտքը մնաց էլի այնպէս, որպէս կար: Պատասխանեց Մարտիրոսը խորին կերպով հոգւոյ հանելով:

— Հիմայ ինչ պէտք է անես:

— Տեսնեմք, գուցէ եկող տարի, Աստուած յաջողէ, կարողանամ աշխատել և տալ:

Անցան մի քանի գարուններ, անցան մի քանի աշուններ:

Գիւղից դուրս, իւր փոքրիկ երեխան կուրծքին սեղմած կանգնած էր Սօնան: Նա արտասուքը աչքերում ճանապարհ էր դցում իւր ամուսինը դէպի օտար աշխարհ:

— Կը գնամ, Սօնայ, երկրէ երկիր ման կը գամ, կը մաշուեմ, կը տորորուեմ, փող կը վաստակեմ և կազատեմ քեզ և իմ երեխան պարտատէրից: Ասաց խեղճ գիւղացին, և համբուրելով իւր ազի երեսը, հեռացաւ դէպի պանդխտութիւն:

* * *

Մութ գիշեր էր:

Միայնակ և տխուր իւր խրճԹում նստած էր Սօնան, նա անհամբերութեամբ սպասում էր իւր եղբօրը, Ղազարին, որ ամէն գիշեր գալիս էր այնտեղ քնելու, իւր քրոջը միայնակ չը Թողելու համար:

— Ախ. ինչ եղաւ, չեկաւ, նա այսքան չէր ուշանում. . . Ասաց կինը անհամբերութեամբ:

Նոյն ժամուն մի քանի սև կէտեր, ուրուականների նման, պտտվում էին Սօնայի խրճԹի չորս կողմը:

— Դու, Ջաբար. ասաց նոցանից մինը հազիւ լսելի ձայնով. դու հայերէն խմանում ես, մօտեցիր դրանը, Թրխկացրու, և ձևացուր քեզ, որպէս Թէ Ղազարն ես, որին քանի րոպէ առաջ ձորը գցեցիմք:

Ջաբարը գիմեց դէպի խրճիԹը:

— Իսկ դուք, Ապպաս, Նասիր. ասաց մի և նոյն ձայնը. դրանը հսկեցէք, եԹէ օգնելն գալու լինի ձեր խենջարներով իսկոյն կը հանգստացնէք:

Սօնան լսեց դրան Թխկոցը: Նորա ամբողջ մարմնի մէջ դող ընկաւ:

— Ով է, ձայն տուեց նա:

— Բաց արա, լսելի եղաւ կարծես Թէ Ղազարի ձայնը:

Սօնան ուրախութեամբ բաց արաւ դուռը, բայց սարսափը տիրեց նորան, երբ խրճԹում յայտնուեցաւ մի մարդ ոտքից գլուխ փաԹաԹուած սև վերարկուի մէջ: Նա ձգեց իւրեանից վերարկուն և կինը իսկոյն ճանաչեց Բիզայ-բէկին:

— Ես յոյս ունեմ, որ դու այնքան բարի կը լինես, Սօնայ, որ լաւ կը հիւրասիրես քո գիշերային այցելուին: Ասաց նա դառնալով դէպի կինը:

Սօնան Թէև դողում էր զարհուրանքից, բայց հաւաքելով իւր բոլոր ուժը պատասխանեց.

— Դուք ինչ գործ ունէք գիշերային այդ ժամուն, միայնակ, անտէր կնոջ խրճիԹում:

Երիտասարդը աւելի մօտեցաւ նորան:

— Սէրը, Սօնայ, սէրը, գիտես ինչ բան է, սէրը բերաւ ինձ այստեղ:

— Սէրը. . . կրկնեց կինը ալեկոծ ձայնով. սէրը բերաւ քեզ այն կնոջ խրճիԹը որ սատանի առաւմէ քեզ:

— Ինձ. . . դու. . . ատում ես. . . ինչ աւիԹ ունէիր ինձ ատելու:

— ԱռիԹներ շատ. . . դու խաբեցիր իմ ամուսնին և ծանր պարտքի տակ ձգեցիր նորան, դու ստիպեցիր նորան Թող տալ իւր ընտանիքը խղճուԹեան մէջ և դէպի օտար աշխարհ գիմել:

— Այդ բոլորը ես արեցի դարձեալ քո սիրոյ համար. . . ես արեցի, որ կարողանամ նորան հեռացնել քեզանից. . .

— Հեռացնել նորան, որին երբէք ես չեմ կարող մոռանալ:

Երիտասարդը երկար չը խօսեց, մօտեցաւ, գրկեց իւր զոհին: Բայց կինը սարսափելի արիուԹեամբ խլեց պարսկի խէնջարը և խրեց նորա կուրծքի մէջ: Նա Թաւալուեցաւ գետնի վերայ: Իսկ Սօնան, օրօրոցէն առնելով իւր երեխան, խրճԹի միւս դրնով դուրս Թռաւ և արծուի արագուԹեամբ աներևուԹացաւ գիշերային խաւարի մէջ:

* * *

Նեղ ձորի միջով միայնակ փախչում էր Սօնան դէպի մերձակայ գիւղը: Փոքրիկ տղան, որ սեղմել էր իւր կուրծքին, ցաւալի կերպով ճչում էր:

Նա նկատեց մերձակայ լերան կողքին լոյսի նշոյլներ և սկսեց դիմել դէպի այն կողմը:

— Վերջապէս հասայ, ասաց նա մի փոքր ոգևորուելով, մօտեցաւ մի խրճԹի դրանը և սկսաւ զարկել նորան:

Դրացը ձեռին դուռը բաց արաւ մի ծերունի, և տեսնելով անակնկալ հիւրին, սարսափելով կոչեց.

— Վա՜հ. Սօնայ, դու ես. . .

— Ես եմ, պատասխանեց կինը և ներս մտաւ:

Ծերունին նորա հայրն էր: Քանի րոպէից յետոյ ամբողջ գերդաստանը զարԹեցան և շրջապատեցին Սօնային գիտենալու նորա այդպիսի անակնկալ գալստեան պատճառը:

— Աղջիկ. . . կոչեց ծերունի հայրը զարհուրելով:

— Ես մարդ սպանեցի, ձայն տուեց Սօնան:

Ցանկարծ ներս մտան սպանուածի ծառայքը և բռնեցին բոլորին:

— Մեզ կորանք. . . կոչեցին բոլորը միաձայն:

Մելքզադէ:

(§ 40) և այն դէպքում, երբ նիւթական ուժերը չեն ներում նորան շարունակելու:

§ 52. Ընկերութեան գործերի յօժարական դադարման ժամանակ վճարվում են՝

ա) Բոլոր պարտքերն ու յանձնած գումարները.

բ) Անդամների մասնաբաժինները.

գ) Դորանից յետոյ մնացած գումարը բաժանվում է անդամների մէջ, որոնք այն ժամանակ գտնվում են ընկերութեան մէջ *):

§ 53. Իսկ եթէ ընկերութեանը անհնար լինի շարունակելը, պատասխանատուութիւնը, որ ընկնում է անդամների վերայ, բաժանվում է համաձայն § 13:

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Հացի խնդիրը այնպէս մոլերեցրեց ինձ, որ ես ոչ միայն մեր երևակայական ճանապարհորդութիւնս մոռացայ, այլ և իմ գլուխս էլ:

Մեր Երևանումը մի քանի տեսակ ապրուստի եղանակ կայ՝ առևտրականութիւն կամ ալ տէրութենական պաշտօնների մէջ ծառայել, որոնք արդէն իւրեանց ճանապարհը գտել են և ունեն մի կտոր հաց: Սրանք թէպէտ մեծ մասամբ աղքատ են, բայց մեր մէջ ամէնից երջանիկ մարդիկն են, սրանք են ստանում բոլորից յարգ և համակրութիւն. մի որ և իցէ քաղաքական գործ ունեցած ժամանակներս սրանց ենք դիմում, ուրեմն և սրանց ստացած ռոճկի վրա մենք միւս դասու ժողովուրդներս աւելացնում ենք ուրիշ տնային պիտոյքները, թէյ, շաքար և այլն:

Երկրորդ դասը ժողովրդի մէջ է վաճառականութիւնը, որ այդ բառի բուն նշանակութեամբը կարելի է ասել մանրավաճառութիւն կամ չարչութիւն. չնայելով որ այստեղ կարիքը այնքան մեծ չէ, սրանց աշխատածը հազիւ իւրեանց տունը կառավարում է, որովհետև հագուստի և այլ զարդուց պիտոյքի կարօտութիւն մեր մէջը հազիւ կայ. մի ձեռք հասարակ շորը երեք կամ չորս տարի է տևում ամէն դասակարգին էլ, ծառայողները կամ իւրեանց ընտանիքը որ մեր մէջի արիստօկրատութիւնն է, իրենց մի ձեռք մաքուր հագուստովը, մի քանի տարիներ կարողանում են միւս դասից էլ բարձր երևիլ: Այս չորերը նրանք կարել են իւրեանց գործի յաջող գնացած ժամանակը: Սրանց պարտքը մինչև հիմա մնում է. ոչ ծախող վաճառականն է վստահանում պահանջել, վախելով թէ գուցէ մի օր նա իրեն պէտք պիտի գայ և ոչ ինքը հանդերձ հագնողն է մտաբերում տալ:

Վաճառականներն էլ մեզանում աւելի չափաւոր են, նահապետական կեանքն է այս դասի տանը թագաւորում, մի դուքանի աշկերտը տանն էլ կարող է պէտք գալ ծառայութիւն հարկաւոր եղած ժամանակը, մանաւանդ որ ծառայութիւն շատ քիչ կայ, տան տիկինը բաւական է որ իւր մարդը երեկոյին դուքանից տուն գալուս, հետը բերի միւս կամ ուրիշ կենսական պիտոյքները, ինքը ամէնը կը պատրաստի կամ իւր սեռի տանը եղած միւս անդամների հետ և կամ եթէ միայն է, ինքը հոգ չէ, եթէ մի քանի երեխայք էլ գլխին ածած լինեն. իւր պարտաւորութիւնն է, լուանալ, եփել, երեխայք հոգալ, հագուստներ կարել և այլ ամենայն միւս տնային հոգսերը քաշել: Եւ ընչու չը պէտք է կարողանայ կատարել, քանի որ նա ուրիշ անելիք չունի, բարեկամներին տեսութիւն գնալ շատ հազիւ է մեզանում ընդունած և այն հարկ պատահած ժամանակ. ուխտագնացութիւն Նորքայ Աստուածածինը կամ Մողնի սուրբ Գէորգ կամ ուրիշ տեղեր մի քանի անգամ, ուրեմն մնում է ամբողջ տարին տան տիկնոջը իւր տնային գործովը պարապել: Հագուստի կողմից էս դասը աւելի պարզ են, կանանցը մի չիթ մինթանէն (դէրիէն) երկու կամ երեք տարի կըտևէ, թէկուզ մի քանի տեղ էլ կարկատած լինի, այնու ամենայնիւ տեղական կեանքը չի արգելում հագնելը: Արհեստաւոր և մշակ դասի համար էլ խօսել հարկաւոր չէ՝ սրանք բաւական է որ այնքան աշխատեն որ ոնց և իցէ կառավարեն ցամաք հացով իւրեանց ընտանիքը. էլ ուրիշ պիտոյք չունեն. 10 տարի մի հասարակ շորը բաւական է, հազար կարկատան էլ ձգվի կամ արմունկը երևի, ինչ կարիք:

Այսպէս էլ ամէն բանի կողմանէ չափաւորութիւն է մեզանում: Էս դեռ քաղաքն է, իսկ ինչ վերաբերում է գիւղերին, էլ մի հարցնել, այնտեղ ամէնքին թոնդիրն ածես, չորանոտ չէ գալ: Հիմա երևակայիր թէ այստեղ ինչ մեծ վաճառականութիւն է հարկաւոր: Մի բան միայն մեր մէջ իրեւելի է՝ մեր Երևանի գաւառի արդիւնաւէտութիւնը և հում նիւթերով առատութիւնը:

Այս է գլխաւորապէս մեր վաճառականութեան ճիւղը. եթէ մեր քաղաքացիք ունեն փոքր ի շատէ կարողութիւն, սրա շնորհքն է: Փառք Աստուծոյ, որքան էլ կենսական պիտոյքները թանգ լինեն, մեր գիւղացին հացի կարօտութիւն չունի. Երևանի հողի արդիւնաբերութեան շնորհիւ նա իւր տարեկան հացը պահելուց յետոյ, կարողանում է ծախել, նոյնպէս և իւր վրա դրած հարկերը վճարել:

Իսկ այսպիսի դէպքերումը խեղճ է լինում բուն քաղաքացին: Հէնց այդ դրութիւնն էլ վիճակվել էր ինձ այս տարի, որի համար քեզ սկզբումն ասացի թէ հացի խնդիրը ինձ մոլերեցրեց և քո նամակներն էլ մոռացվեցան: Այս տարի, այսինքն 1872 թուին մեք 25-ից մինչև 30 մանէթով խալվարը հաց կերանք. այդ հեշտ չէր մեզ համար: Մինչև հիմա մենք Երևանցիքս էինք մեր երկրի բերքը գնում, Թիֆլիզ ուղարկում և օգուտ տեսնում, բայց հիմա ամէն բարիքի ժամանակ Երևանի ղանթարի տակին կը գտնես մի քանի փողատէր հաստափոր Թիֆլիզեցի կամ Ղարաբաղցի, որոնք մէկին երկու աւել վճարելով խլում են մեր ապրուստը և որ ցաւալին է մեզ իրենց ծառայեցնում ու արածներն էլ մեզ համար բարերարութիւն համարում:

Այսպէս ուրեմն այս անկոչ հիւրերը մեր տունը քանդում են ու մեր մէջ բարերարի անուն ժառանգում, մի որ և իցէ հասարակական գործում մի քանի մանէթներ խոստանալով ու վերջումը այն էլ չտալով, հեռանում են, իւրեանց նմաններին իրենց տեղը յանձնելով:

Պաճլաւունի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ռուս Тифлисскій Вѣстникъ լրագրում տպվեցաւ հետևեալ նամակը.

Պ. Խմբագիր. Ձեր ընթերցողներին յայտնի է արդէն, որ Կովկասեան գիւղատնտեսական ընկերութեան մէջ ես առաջարկութիւն եմ արել գ ի ւ ղ ա տ ն տ ե ս ա կ ա ն լ ր ա գ ր ի հրատարակութեան անհրաժեշտութեան մասին, հայոց և վրաց լեզվով. Ընկերութեան տարեկան ժողովում յայտնված է եղել, որ ցաւելով այդ դիտաւորութիւնը այս րոպէիս իրագործելի չէ ընկերութեան նիւթական միջոցների պակասութեան պատճառով: Մի և նոյն ժամանակ և վրաց գ ի ւ ղ ա կ ա ն լ ր ա գ ի ր ը զրկվեցաւ օժանդակութենից և ընկերութիւնը հիմնում է իր հաշվով մի նոր թերթ երկրիս գիւղական ազգաբնակութեան համար, բայց միայն վ ր ա ց լեզվով: Ինչ որ վերաբերում է իմ առաջարկութեանը, ինձ հասնում են լուրեր, իբր թէ ինձ կառաջարկվի օգուտ քաղել գիւղատնտեսական նիւթից իմ լրագրիս համար: Եթէ այդ լուրերը ճշմարիտ են, ինձ մնում է ընկերութեանը շնորհակալութիւնս յայտնելուց յետոյ, կրկնել այն, ինչ որ ես պատիւ ունեցայ բառացի յայտնել ընկերութեան ընդհանուր ժողովի մէջ, այն է որ ոչ իմ լրագրիս դիրքը, ոչ նրա պրօգրամման ինձ թոյլ չեն տալիս նրան մի չափազանց մասնագիտական բովանդակութիւն տալ: Իմ առաջարկութեամբս ես կամեցայ ցոյց տալ ընկերութեանը նրա համար մի անծանօթ երևոյթի,—երկրիս հայոց գիւղական ազգաբնակութեան ձգտողութեան վրա դէպի գիւղատնտեսական խնդիրների ուսումնասիրութիւնը և սրանից հետևող անհրաժեշտութեան վրա՝ ունենալ մի հրատարակութիւն, որ մտցնէր ժողովրդի մէջ նրան հարկաւոր հմտութիւնները: Սորանով ես ուզեցի օգնել ընկերութեանը իր գոյութեան խնդիրներից մէնի վճռելու գործի մէջ, իսկ դուրս է գալիս, ընդհակառակն, որ ընկերութիւնը կամենում է ինձ օգնել:

Դօկտոր Գրիգոր Արծրունի

***

Ս. Պ ե տ ե ր բ ո ւ ր գ ի ց գրում է մեր լրագրին ծերունի հայր Գաբրիէլ Պատկանեանցը որ Նոր-Նախիջևանի բարեգործական ընկերութիւնը, 13 տարի առաջ հիմնած, իր ծախսով կրթութիւն է տալիս 14 հայ որբերին (տղերանց և օրիորդներին) որք ապագայում պիտի զարգանան մանկաբարձութեան և բժշկութեան մէջ: Նոյն ընկերութեան ծախսով այժմ մանկաբարձութիւն է ուսանում Ս. Պետերբուրգում օրիորդ Մարիամ Վարդանեան Հալաճեանցը:

***

Ղ զ լ ա ր ի ց գրում են մեզ որ հանգուցեալ մեծ. Մ ե լ ի կ ո վը կտակեց քաղաքիս ազգային ծխական ուսումնարաններին 1000 ռուբլի: Մեծ. թղթակիցը մեղադրում է մեզ, որ մենք անուշադիր ենք այդ տեսակ երևոյթներին և որ այդ լուրը մեզ ուղարկված է եղել քանի մի ամիս սորանից առաջ: Մենք չենք յիշում, որ ստացած լինէինք այդ լուրը, եթէ ոչ մենք միշտ համակրութեամբ ենք ընդունում, և շտապում ենք տպել այդ տեսակ բարի գործերի վերաբերութեամբ տեղեկութիւնները:

***

Մենք ստացանք Կ. Պօլսից պ. Պաղդասարեանի «Աչնան տերևներ, կամ զաղմիք երիտասարդաց» անունով գրքոյկը: Մի օրինակի գինը 1 ֆրանկ է, առանց փօստի ծախքի: Հասցէն պէտք է գրել այսպէս՝ G. Baghdasarian, Core of Mrs S. m. Minasian D. Co. Galata.—Constantinople.

***

«Մեղու Հայաստանի» լրագիրը լսել է, որ երիտասարդներից մինը, որ ուսանում է Հէյդէլբերգում, ձեռնամուխ է եղել կազմելու մի բնագիտական բառարան:

***

Ռուս Биржа լրագիրը հաղորդում է, որ Մոսկվայի համալսարանի տարեդարձի օրը եղել է մի պարահանդէս, որտեղ հաւաքվեցաւ յօգուտ համալսարանի չքաւոր ուսանողների 30,000 ռուբլի, որ գումարը կամենում են աւելի յարմարութեամբ գործ գնել քան թէ անցեալ տարիները:

***

«Արարատ» ամսագրի փետրվարի տետրակը ստացվեցաւ: Ուշադրութեան արժանի է Վահան վարդ. Բաստամեանցի յօդվածը, որի մասին «Մշակի» խմբագրութիւնը կաշխատէ յայտնել իր կարծիքը:

***

Պ. Անտօն Մելիք-Դադայեանցը ուղարկել է մեզ մի նամակ Ղ ո ւ բ ա յ ի ց, որ յաջորդ համարներից մինի մէջ տպելու ենք: Յիշեալ պարոնը հաղորդում է մեզ և հետևեալ լուրը՝ Ղուբայի բարեկարգութիւնը կամաց կամաց սկսել է խանգարվել, էլի առաջվայ նման լսվում են մարդասպանութեան և յափշտակութեան սարսափելի լուրերը: Եթէ այս մասին տեղական կառավարութիւնը հոգ չանէ, կարծեմ Ղուբան էլի կը լինի, ինչ որ ութ ամիս առաջ էր:

***

Մեզ գրում են Ա լ ե ք ս ա ն դ ր ա պ օ լ ի ց՝ քաղաքիս մէջ հրապարակական դ ա ս ա խ օ ս ո ւ թ ի ւ ն ք կամ ընկերական զրոյցները փոքր առ փոքր բազմանում են և նշանակութիւն են ստանում: Բժիշկ Ա. Բաբայեանցի դասախօսութիւնքը կրկնվում են շաբթէ շաբաթ և ամեն անգամ աւելի ու աւելի ժողովրդի համակրութիւն են գրաւում: Նոյն կլուբում նշանակվեցան «առողջապահական դասախօսութիւնքը» որ բժիշկ Գաբ. Ցովհաննիսեանցը նոյնպէս աջողութեամբ է կարդում: Այդ երիտասարդներից մինը, պ. Բաբայեանցը իր դասերի համար բարեգործական նպատակով լսողներից վարձ է նշանակում, միւսը, պ. Ցովհաննիսեանցը ձրի է կարդում: (Ափսոս որ մեր թղթակիցը չէ հաղորդում մեզ ինչ առարկայի վրա է կարդում բժիշկ Բաբայեանցը): Այս կիրակի, շարունակում է մեր թղթակիցը, սկսվեցան Հոգևոր հայոց ուսումնարանում պ. Հ. Ղուկասեանցի դասախօսութիւնքը,—բացատրութիւնք ֆիզիքական սկզբնական երևոյթների: Այդ դասերը շարունակութիւն են ուսումնարանական դասերի, բայց մի և նոյն ժամանակ նշանակված են և ժողովրդից ցանկացողների համար: Լսում ենք որ և պ. Բէգնազարեանը դիտաւորութիւն ունէ մանկավարժութեան դասախօսութիւններ սկսել թէ մեր, թէ վիճակիս վարժապետաց համար:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀՕԼԼԱՆԴԻԱ

Նորերումս հրատարակվեցաւ Բէրլինում մի գերմաներէն գրքոյկ հետևեալ հօլլանդական վերնագրով „Is Nederland verdedigbar“ (պաշտպանվելու է արդեօք Հօլլանդիան): Հեղինակը աչքի առաջն ունենալով այն կենսական խնդիրը, որ Հօլլանդիայում այս րոպէիս ամենքիս հետաքրքրում է և որի մասին ինքն մինիստրութիւնը մշակում է մի պրօէկտ՝ միջոց գտնել փոքրիկ երկիրը զինուորական կերպով պաշտպանելու, եթէ Գերմանիայի կողմից յարձակումն կը լինի: Վաղուց է արդէն Հօլլանդիան համոզվել է, որ վաղ թէ ուշ Գերմանիան կը կամենայ միացնել իրան այդ փոքրիկ գերմանական երկիրը և բրօշիւրի հեղինակը հետևեալ հարց է առաջարկում՝ արդեօք ույժ կունենայ Հօլլանդիան, պատահած դէպքում, իրան զէնքով պաշտպանվել Գերմանիայի զօրութեան դէմ և աւելի գործնական չէր լինի խաղաղ ճանապարհով առաջն առնել այդ վտանգին, միանալով Գերմանիայի հետ, ոչ թէ քաղաքական կերպով, այլ ընդհանուր առևտրական և մաքսի պայմաններով, այսինքն թող դաշնակցութիւնը լինի լոկ տնտեսական: Բայց հազիւ թէ այդ գրվածքը կարողանայ համակրութիւն գտնել Հօլլանդիայի հասարակական կարծիքի կողմից՝ այդտեղ անչափ ատելութիւն կայ դէպի գերմանական տարրը: Հօլլանդացիները շատ հպարտ են իրանց անկախութեամբ և միշտ յոյս ունեն թէ բաղդը, որ նրանց շատ անգամ նպաստած է, դարձեալ կ'օգնէ նրանց և այս դէպքում իրանց սիրելի անկախութիւնը պահելու:

ՖՐԱՆՍԻԱ

Լէգիտիմիստական և Օրլէանեան կուսակցութիւնները, որք Նապօլէօնի ժամանակ բարեկամ էին միմեանց մէջ, այժմ անչափ թշնամացել են: Լէգիտիմիստական „L'Union“ և Օրլէանեան „Le Francais“ լրագիրները միմեանց յանդիմանութիւններ են անում և ամենաանվայել խօսքեր են ասում, միմեանց մեղադրելով փառասիրութեան և ինքնասիրութեան մէջ:

Կղերական „Univers“ լրագիրը շատ է ուրախանում, որ քանի գնում է, Ֆրանսիայի մէջ բազմանում են շինվող եկեղեցիների թիւը: Մինչև անգամ անցեալ պատերազմը չը կարողացաւ ժողովրդի եռանդին արգելք լինել այդ աստուածահաճոյ շինութիւնները շարունակելու:

Շուտով հրատարակվելու է մարշալ Մակ-Մահօնի „De Châlons à Sedan“ (Շալօնից մինչև Սէդան) վերնագրով գիրքը: Նա վաղուց գրած էր արդէն, բայց չէր հրատարակվում, որովհետև մարշալը այդ գրքի մէջ Նապօլէօնին մեղադրում է և իր անձն է արդարացնում: Իսկ այժմ արգելք չը կայ նորա հրատարակման համար, որովհետև Նապօլէօնը մեռաւ:

Ֆրանսիան կամենում էր մարտի 2-ին վճարել իր պատերազմական պարտքից մնացած տոկոսիքը 120 միլիոն ֆրանկ: Մարտի 6-ին նա վճարելու է 150 միլիոն և այնուհետև նորա պարտքի գումարը կը լինի 1½ միլիարդ ֆրանկ:

ԻՏԱԼԻԱ

Քանի մի լրագիրներ հաւատացնում են որ գարիբալդեան կուսակցութիւնը դիտաւորութիւն ունի գնալ Իսպանիա, հ ա ն ր ա պ ե տ ո ւ թ ե ա ն համար պատերազմելու նպատակով:

Հռօմի պապը անդադար զբաղված է ճառեր կարդալով զանազան ազգութիւնների, դասերի ու սեռերի ներկայացուցիչների առաջ, որք ներկայանում են նրան: Փետրվարի 20-ին նա քահանաների առաջ ճառ կարդաց, նոյն ամսի 23-ին քանի մի տիկինների առաջ, 28-ին ամերիկացիների մի պատգամաւորութեան առաջ: Ճառերի բովանդակութիւնը գրեթէ միշտ նոյն է՝ բարոյականութեան անհամ քարոզները, առաքինութեանը ձգտելու խրատներ և յորդորանք համբերութեամբ սպասել մինչև որ կաթօլիկութիւնը յաղթող կը մնայ բոլոր արգելքներից...

Իտալական „La Libertà“ լրագիրը խօսելով այն սիրալիր ընդունելութեան մասին որ իտալացիք գտան գերմանացիների կողմից Թօրն քաղաքում Կ օ պ ե ր ն ի կ ի տօնախմբութեան ժամանակ, աւելացնում է՝ „թէ մեր իշխանները գնան Գերմանիա, թէ գիտնականները մասնակից լինեն գերմանական ուսումնական ժողովներին, թէ օֆիցերները ուղարկվեն Գերմանիայի զօրքի կազմակերպութիւնը ուսումնասիրելու համար,—գերմանացիները ընդունում են մեզ միշտ անսահման համակրութեամբ: Երկու ազգերը զգում են, որ նրանք կապված են ընդհանուր օգուտներով, սերտ բարեկամութեան կապե-

---

*) Անցեալ համարի մէջ մենք սխալմամբ տպեցինք ծ ա ն օ թ ո ւ թ ի ւ ն ը, § 13 տակ, որ միայն § 9 էր վերաբերում և որ պիտի բառ առ բառ կրկնենք և այս § 52, գ) յօդվածի մասին: (Տես «Մշակ» № 10). Խմբ.

րով: Երկուսն էլ զգում են, որ նրանք միասին պիտի ձգտեն ընդհանուր նպատակներին և կանչված են միասին պատերազմել կրթութեան և առաջադիմութեան գործի համար: Գերմանացիների ամենամեծ արժանաւորութիւնը, ասում է իտալական թերթը, այն է, որ յաղթութենից յետոյ էլ նրանք մնացին համեստ և աշխատասէր: Իտալեան զարմանում է այն երևոյթի վրա, թէ նրանց մէջ գիտութիւնը, կրթութիւնը և չափաւորութիւնը միացած են մի կողմից զինուորական դիսցիպլինայի (կարգապահութեան) և միւս կողմից քաղաքական մեծ ձեռնարկութիւնների հետ: Այդ երկու երկիրները պիտի ձեռք ձեռքի տուած պատերազմեն կրթութեան ընդհանուր թշնամիների դէմ և յաղթող հեան առաջադիմութեան անունով":

ՏԱՃԿԱՍՏԱՆ

Նորերումս հաւաքվեցաւ Կ. Պօլսում և իր նստերը բաց արաւ գիտնականների միջազգային ժողովը, որ նպատակ պիտի ունենայ քննել խօլէրայի և նրան նման ախտերի պատճառները և որոնի միջոցները այդ հիւանդութիւններին առաջն առնելու:

Գերմանական „Kölnische Zeitung" լրագրում կարդում ենք, որ Կ. Պօլսի Գ ա լ ա թ ա յ ի ուսումնարանը և բ ժ շ կ ա կ ա ն ճե մ ա ր ա ն ը վաղուց է որ ենթարկված էին Ֆրանսիական ազդեցութեանը և առարկաները Ֆրանսիերէն լեզվով էին դաս տըրվում: Մանաւանդ այդ ուղղութիւնը նշանակութիւն ստացաւ երբ այդ ուսումնարանը յանձնվեցաւ Ֆրանսիական վայրի վրայ ոգով կրթված Խսաղ-փաշային: Քանի մի ժամանակից յետոյ այդ ուղղութիւնը փոխվեցաւ և ուսումնարանը յանձնվելով մի Հ ա յ ի ն, Ֆրանսիական լեզվի տեղը մտցնվեցաւ Թուրքաց լեզուն: Բայց այժմ ուսումնարանը և բժշկական ճեմարանը նորից ենթարկվեցան իրանց առաջվայ ուղղութեանը: Փետրվարի 18-ին տէրութիւնը պաշտօնապէս վարձատրեց պատուանշաններով երէք Ֆրանսիայի պրօֆէսօրներին և յայտնեց Ֆրանսիական լեզուն տիրապետող բժշկական ճեմարանի մէջ:

ՆԱՄԱԿ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՑ *)

Ամէրիկայի հետ անծանօթ մարդուն անհաւատալի կերևայ որ այս երկրում ամեն ոյժերը, բոլոր եռանդը ուղղած է դէպի հնարագիտութիւն, մանաւանդ նոր մեքենաների հնարելը: Առանց չափազանցութիւն անելու, կարելի է ասել, որ ամեն օր նոր մեքենաներ են հնարվում, նոր պրօէկտներ են առաջարկում, և ոչ հարիւրներով, այլ հազարներով...

Հարուստները բազմաթիւ են, որք այդ ճանապարհով կարողութեան մեծ աստիճանին են հասել: Նորերումս տեղական մի թերթի մէջ կարդացի հետևեալ թուանշանները՝ Ն ի ւ-Ե օ ր կ քաղաքում հարիւր միլիոն ռուբլից ոչ պակաս կարողութիւն ունեցող անձանց թիւը 8 է, քսան միլիոն կարողութիւն ունեցողները՝ 15 են, մէկից մինչև 20 միլիօն ռուբլի կարողութեան տէր մարդիկը 800 են, հարիւր հազար ռուբլից մինչև մի միլիօն կարողութեան՝ 15,000 են:

Իսկ այն անձանց, որք հարիւր հազարից պակաս կարողութիւն ունեն,—չեն էլ հաշվում:

Այո, ժողովուրդը հարուստ է և պիտի խոստովանած, որ հրապարակական աշխատանքները և շինութիւնները անհաւատալի հոյակապ են և ոչինչ չեն խնայում ամէրիկացիք դոցա գլուխ բերելու համար:

Կը բերեմ քանի մի օրինակներ՝ այստեղի հրապարակական այգի (Central-Park) որ եթէ ռուսաց չափով հաշվեմ, 300 դէսիատին տարածութիւն կունենայ, նստել է (չը հաշված հողի գինը 16 միլիօն դօլար (մօտ 22 միլիօն ռուբլի): Շինվող փ օ ս տ ի կառավարութեան բաժանումն մարմարիօնից և երկաթից, մինչև այժմ նստել է 22 միլիօն ռուբլի և դեռ աւարտած չէ: Վերջապէս շինվում է մի ահագին կամուրջ, որ կը լինի ամենամեծը ամբողջ աշխարհի մէջ, պիտի կապի Ն ի ւ-Ե օ ր կ քաղաքը Բ ր ու կ լ ի ն ի հետ և կունենայ 6 վէրստ երկարութիւն: Կամուրջի տակ կանցնեն ամենամեծ շոգենաւեր և նաւեր, իսկ ինքն կամուրջի վրա կը լինեն երեք ճանապարհ՝ մինը երկաթուղի, միւսը ձիաների երկաթի ճանապարհ, երրորդը հետևակների համար:

Այդ տեսակ բաներին, ով Ամէրիկա չէ տեսել, դժուար կը հաւատայ և հրաշք կը կարծէ...: Այդ կամուրջը շինելու համար նշանակված է 40 միլիօն ռուբլի...: Ահագին փողեր,—բայց ամէրիկացիների համար չնչին գումար....

Դարձեալ կը հաղորդեմ մի նորութիւն: Այստեղ ամեն տեսակ երկաթուղիներ կան՝ հողի մակերևոյթի վրա, ստորերկրեայ, փողոցների տակ և վերջապէս օ դ ի մէջ: Վերջիններիի հետ ճշմարիտ է, պատահում են դժբաղդութիւններ՝ վագօններ և շոգեկառքեր թռչում են բէլսերից և մեծ բարձրութենից վայր են ընկնում: Բայց ամերիկացին երկար չը մտածելով, նորից մշակում է մի նոր պրօէկտ օդի երկաթուղիների համար: Մի պարոն նորերումս առաջարկած է մի պրօէկտ՝ շինել օդի մէջ մի երկաթուղի, ե ր կ ա թ է խ ո ղ ո վ ա կ ն ե ր ի միջոցով: Խողովակները դիամէտրում 2 սաժէն մեծութիւն կունենան, նրանց մէջ կը դարսվին բէլսերը, իսկ լոյսի համար խողովակի վերի կողմը ապակեայ պատուհաններ կունենայ....

Ասում են, որ պրօէկտը քննվում է վարչութենից և պիտի չուտով հաստատվի՝ այստեղ պրօէկտները երկար չեն պահում անգործադրելի:

Ինչպէս յայտնի է, աշխարհի ամեն ծայրերից անթիւ գաղթականները գալիս են Ամէրիկա: Զանազան երկիրներից գաղթել ցանկացողներին հարկաւոր տեղեկութիւնները հաղորդելու, Ամէրիկա նոր հասնող գաղթականներին նրանց համար անծանօթ երկրում առաջին քայլերը հեշտացնելու, նրանց օգնելու, տեղեր ու պարապմունք ճարելու համար,—վաղուց է որ կազմված է այստեղ զանազան ազգութիւններից փ ո խ ա դ ա ր ձ օ գ ն ու թ ե ա ն ընկերութիւնները: Իւրաքանչիւր ընկերութիւնը նպատակ ունի օգնութիւն հասցնել իր ազգութեանը պատկանող նոր եկած գաղթականներին: Անցեալ տարի կազմվեցաւ և ռուսներից մի այդպիսի ընկերութիւն, որ անվանվում է Русскій кружокъ взаимной помощи въ Ню-Иоркѣ, Նիւ-Եօրկի փոխադարձ օգնութեան ռուս շրջան:

Նիւ-Եօրկ, 5, փետրվ. Բ.

*) Մասնաւոր նամակից քաղուած:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

„Kölnische Zeitung" լրագիրը հաղորդում է որ Լօնդօնում մի քանի Եապօնացիք դիտաւորութիւն ունեն մի եապօնական լրագիր հրատարակել «Ցայի Սէյի Շիմբում» (մեծ արևմտեան նորութիւն) անունով: Թերթը կը լինի պատկերազարդ և բացի եապօնացիներից աշխատակից կը լինի եապօնական լեզվի պրօֆէսօր, անգլիացի պ. Սօմմէրսը: Անգլիայում և Ամէրիկայում կան այժմ մօտ 700 եապօնացիք, մեծ մասամբ ուսանողներ: Մի ժամանակ և չինական լրագիր կար Լ օ ն դ օ ն ու մ «Սլացող վիշապ» անունով, բայց խմբագրված է եղել անգլիացիներից:

***

Գերմանական „Sonntags-Blatt" շաբաթաթերթի մէջ կարդում ենք հետևեալը՝ Ամէրիկայի միացեալ նահանգների նախագահ առաջ ստանում էր տարեկան 25,000 դօլար ռոճիկը, իսկ այժմ դիտաւորութիւն կայ մեծացնել ռոճիկը մինչև 50,000 դօլար: Այդ երկրի նախագահներից մեծ մասը իրանց պաշտօնը թողնելուց յետոյ, ոչ թէ միայն չէին հարստանում, բայց և շատ անգամ վերջին չքաւորութեան մէջն էին վերջացնում իրանց օրերը, որ ապացոյց է նրանց ազնւութեան: Ահա օրինակներ՝ երևելի Թօմաս Ջ է ֆ է ր ս օ ն, ութ տարի նախագահութիւն վարելուց յետոյ, երբ մտաւ մասնաւոր կեանքը, այնպէս նեղ նիւթական դրութեան մէջ էր, որ Վիրգինիա նահանգի վարչութենից թոյլ տուութիւն խնդրեց իր հայրական կալվածքը վիճակախաղ գցել, իր պարտքերը վճարելու համար: Ջամս Մ ո ւ ն ր օ է այնքան աղքատ մեռաւ, որ ազգականները նեղութիւն էին քաշում նորա թաղման ծախսը վճարելու: Մ է դ ի ս օ ն նիւթապէս անմխիթար դրութեան մէջն էր: Վերջապէս Անդրէվ Ջ ա կ ս օ ն ը ստիպվեցաւ գրաւ դնել իր բոլոր կայքը, պարտատէրերի պահանջողութիւններին լրում տալու համար:

***

Մեզ գրումեն Ե ր և ա ն ի ց, որ Յ... Գ... խանց անունով մի պարոն, առաւօտեան շուտ տանից դուրս գալով, այլ ևս չէ վերադառնում և անյայտանում է: Այդ նոյն պարոնն է, ասում է մեր թղթակիցը, որ անցեալ տարի իր հիւանդութեան ժամանակ 1500 ռուբլի կտակել էր Երևանի երկսեռ դպրոցին, բայց առողջանալով, իր կտակը յետ առաւ:

***

«Մասիսից» տեղեկանում ենք, որ Վ ա ն ի «Արծիւ Վասպուրականի» լրագրի առաջին թիւը հրատարակվեցաւ և ահա ինչ է քաղում Կ. Պօլսի թերթը Արծիւից՝ »Կը լսենք, որ անցեալներ Վանայ Սևան գիւղի մէջ ահռելի գազան մը (?) երևցած է, որն որ խոզու գլխոյ և ականջներու պէս գլուխ ու ականջներ ունի, կապիկի պէս ալ ճանկեր: Ցորեկները չերևնար, բայց գիշերները անվախ գիւղին մէջ կը պտտի եղեր: Շուները երբէք չեն համարձակիր մօտենալ իրեն: Շատ մ՚ալ մեռելներ, կըսեն, հանած է գերեզմաններէն: Կը պատմեն որ այս գազանը Պարսկաստանէն՝ առաջ Լիմ, յետոյ Զարանց և Սևան անցած է (?): Ժողովուրդը ասոր խօրթլախ կամ մարդադայլ կանուանէ"

Բնագիտութեանը մեծ ծառայութիւն կանէր „Արծիւի" խմբագրութիւնը եթէ ճիշդ տեղեկութիւններ հաղորդէր պարսկական կենդանու այդ նոր տեսակի վերա, որ ներկայացնում է եւրօպական գիտութեանը մինչև այժմ անծանօթ խառնուրդը՝ էշի, կապիկի, մարդու և գայլի կազմվածքներից:

Երկրորդ ներքին 5% փոխառութեան մարտի 1-ին արած տիրաժի մէջ դուրս եկած տոմսակները, որոց տարած գումարը 500 ռուբլի է՝

№ սէրի	№ տոմ.	№ սէրի	№ տոմ.	№ սէրի	№ տոմ.	№ սէրի	№ տոմ.
176	28	5109	30	10513	21	15414	3
238	34	5152	50	10556	31	15423	42
415	32	5173	38	10908	28	15440	23
480	25	5199	40	10940	27	15688	38
496	28	5215	18	10943	12	15749	31
561	15	5290	14	11113	31	15839	28
997	48	5314	33	11132	41	15896	9
1129	2	5335	33	11302	22	15949	29
1235	49	5371	45	11345	27	15988	41
1241	20	5428	32	11350	3	15996	24
1339	20	5496	6	11398	50	16036	41
1344	12	5695	20	11440	12	16235	7
1366	38	5910	32	11498	10	16237	27
1395	26	6314	8	11640	27	16276	31
1403	18	6500	35	11647	2	16286	20
1499	25	6553	19	11747	45	16355	24
1516	29	6659	31	11768	12	16394	28
1579	2	6672	47	12000	25	16447	8
1580	6	6764	36	12094	35	16497	28
1588	24	6845	49	12095	32	16623	22
1685	17	6848	45	12105	1	16629	38
1717	18	6894	10	12185	6	16779	29
1769	40	6941	38	12289	48	16846	26
1832	13	6992	45	12297	13	16891	3
2030	12	7080	16	12318	26	16931	30
2078	45	7091	9	12611	3	16932	32
2166	19	7095	5	12704	25	17001	42
2170	42	7250	7	12759	6	17101	40
2250	16	7336	13	12898	7	17174	28
2401	25	7363	24	12898	34	17181	40
2469	35	7390	1	12922	26	17194	47
2527	10	7391	2	12932	4	17358	14
2532	15	7465	45	13185	34	17611	18
2559	26	7535	3	13414	6	17678	36
2840	6	7616	22	13418	32	17803	30
2878	21	7652	30	13446	32	17834	23
2949	18	7717	49	13584	7	17880	27
2987	40	7806	39	13753	44	17882	3
3017	44	7867	44	13804	29	17905	19
3193	19	7875	1	13871	18	17956	8
3421	7	7888	5	14050	43	17982	12
3467	14	7993	2	14110	17	18190	25
3517	5	7997	24	14150	1	18205	34
3519	24	8125	29	14362	22	18220	7
3671	29	8227	9	14391	46	18254	24
3681	43	8368	13	14502	7	18363	7
3708	29	8486	48	14579	24	18381	38
3782	45	8765	27	14607	6	18526	35
3835	15	8874	2	14647	44	18682	9
3931	24	9149	23	14678	13	18880	10
3946	32	9218	36	14689	48	18922	17
3970	2	9319	50	14690	2	19017	30
3977	46	9563	34	14745	7	19021	7
4043	9	9620	34	14799	13	19026	15
4045	22	9650	18	14839	3	19045	4
4093	30	9655	13	14931	38	19109	6
4236	47	8772	27	15026	24	19243	36
4319	8	9915	2	15165	39	19248	49
4527	3	9958	27	15196	37	19345	10
4615	46	10113	10	15237	41	19350	12
4685	25	10142	5	15262	17	19395	44
4711	41	10209	14	15283	16	19617	4
4833	37	10383	6	15300	1	19809	4
4938	36	10454	33	15325	40	19850	5
5066	19	10494	3	15393	7	19882	6

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԹԻՖԼԻԶԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ

(Մարտի 21-ին):

ՈՍԿԻՆ, (պօլուիմպէրիալ)	6	ռ.	8	կ.
ԲԱՄԲԱԿԸ Երևանու	4	„	60	„
„ երկրորդ տեսակը	4	„	50	„
„ Ամերիկայի սերմից	6	„	80	„
ԲՈՒՐԴԸ Թուշի	8	„	—	—
„ „ երկրորդ տեսակը	7	„	60	„
„ Թարեքեամի	4	„	—	—
ՇԱՔԱՐԸ Ռուսի (Բրօցկու)	7	„	40	„
„ „ միւս տեսակը	7	„	35	„
„ զազրանիցու տրանցիդ	5	„	50	„
մաքսը վճարած	8	„	90	„
ՇԱՔԱՐԱԽԱԶԸ Ռուսի	6	„	20	„
ՂԱՀՎԱ Լիվանի լաւը	14	„	50	„
ՂԱՀՎԱ Մօկօ, շատ լաւը	16	„	50	„
„ Մարտինիկայի, ցածրը	13	„	50	„

ԱԼԻՒՐԸ Երևանի առաջին տեսակը	1	„	60	„
„ „ երկրորդ տեսակը	1	„	55	„
ԱԼԻՒՐԸ Գեանջու հասարակ	1	„	80	„
„ Շորագեալու	1	„	60	„
ԳԱՐԻՆ Երևանի	1	„	15	„
ՊՂՊԵՂԸ	12	„	—	—
ՇԻՐԲԱԽՏԻ ձէթ	9	„	70	„
ՄՈՄ	12	„	80	„

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ

ՓՈԽԱՆԱԿ. բարաթ պօլս. . . վճա. . . 6—76
„ „ Թաւրիզում վճա. . . 4—82
ՄԱՐՍԷԼ և Փարիզ, 100 րուբլին աժէ. . 345 Ֆր.
ԼՕՆԴՕՆԻ վերա, (Օդէսայի կուրսը) 7 րուբլի 36 կոպէկը աժէ . . . . 1 լիրա.
ՄԱՐՍԷԼՈՒՄ բամբակի 50 ք ի լ օ (3 փութ 2 գրվ.) ծախվում է . . . 73 ֆրանկ.
ՄԱՐՍԷԼՈՒՄ Երևանու Ամերիկ. սերմի բամբակը ծախվում է . . . . 97 Ֆր.
ՄԱՐՍԷԼՈՒՄ Թուշի սպիտակ բուրդը ծախվում է . . . . 103 Ֆր.
» գառան բուրդը աժէ . . — —
» Թարաք. բուրդը աժէ 75 Ֆր.
» Ղարաբ. բուրդը աժէ 60—65 Ֆր.

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ:

(Մարտի 9-ին)

ԼՕՆԴՕՆ.—մի ռուբլի աժէ $32^{23}/_{32}$ պէնս (փոխանակ 40 պէնս):
ՓԱՐԻԶ.—մի ռուբլի աժէ 347 սանտիմ (փոխանակ 400 սանտիմ):

Առաջին ներքին 5% փոխառութեան տոմսակ			$154^{1}/_{4}$
երկրորդ			$151^{1}/_{4}$
5% Բանկի տոմսակ	»	1 շրջանի	95
„ „	»	2 շրջանի	—
„ „	»	3 շրջանի	—

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԾԱԽՎՈՒՄ Է քաղաքում (Սօլօլակում) 500 սաժէն տարածութեամբ մի հող: Գնի մասին կարելի է տեղեկանալ Կ. Կրիժանովսկու տանը, Կօնսուլի փողոցում Թիֆլիսի մէջ:

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, 21. Марта 1873 г. Ծէրէթէլի և ընկ. (Նախկին Գուբէլլիի) տպարան Խմբագիր—Հրատարակող Գրիգոր Արծրունի